

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นไทย ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยต่อไป ถึงแม้ว่าภาษาไทยไม่ใช่ภาษาที่ทั่วโลกให้การยอมรับว่าเป็นภาษาสากล แต่ในปัจจุบันได้มีชาวต่างชาติเข้ามาอาศัยในประเทศไทย และให้ความสนใจศึกษาภาษาไทยเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลต่าง ๆ กัน เช่น เหตุผลทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ การค้า การศึกษา เป็นต้น เหตุผลเหล่านี้เป็นที่มาของการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ดังที่สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธ์ (2549, หน้า 1) ได้ระบุว่าฐานะและบทบาทของภาษาไทยเปลี่ยนไป โดยมีชาวต่างประเทศสนใจเรียนภาษาไทยกันอย่างจริงจังและเป็นทางการเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้สนใจเรียนภาษาไทยไม่ได้จำกัดอยู่แต่ชาวตะวันตก แต่ยังมีชาวตะวันออกและเพื่อนบ้านของไทยจำนวนไม่น้อย ที่สนใจเรียนภาษาไทยกันมากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่ เอมอร์ ชิตตะโสภณ (2536, หน้า 12) กล่าวว่า “การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศมีแนวโน้มจะขยายตัวกว้างขึ้นทั้งในและต่างประเทศ” ในขณะเดียวกัน ศรีวิไล พลมณี (2545, หน้า 15) ยังได้กล่าวถึงเรื่องนี้ ว่าในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั่วโลก ได้เปิดสอนหลักสูตรภาษาไทยและ ไทยคดีศึกษาเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ น่าจะมีสาเหตุมาจากความสนใจที่นำสนใจ เช่น เป็นประเทศที่มีภูมิประเทศ ภูมิอากาศที่ดี มีทิวทัศน์สวยงาม และเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงความเลื่องชื่อของอาหารไทย มวยไทย และน้ำใจของคนไทย ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศจึงมีความสำคัญเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

การศึกษาภาษาต่างประเทศนอกจากจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และความสามารถทางภาษา อันเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันแล้ว ยังถือเป็นการเพิ่มโอกาสที่สำคัญให้กับชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกประกอบอาชีพ เพราะในปัจจุบันความต้องการในการเรียนรู้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษาในทุกประเทศทั่วโลกกำลังขยายตัวขึ้น และได้มีการสนับสนุนให้เยาวชนในประเทศของตนได้รับการศึกษาภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นด้วย ดังคำกล่าวของ คณะกรรมาธิการนานาชาติ ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาภาษาต่างประเทศว่า การรับรู้ภาษานานาชาติเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโลกในทศวรรษที่ 21 เพราะว่าจะช่วยให้รับความรู้ที่ทันสมัย ในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารต่างๆ และยังมีผลต่อ

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทันสมัยอีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นการสนับสนุนและส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษาจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะพัฒนาให้เยาวชนมีคุณสมบัติที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในภายภาคหน้า(อ้างใน เพลินจิต ภูดี, 2546, หน้า 1-2) ดังนั้นการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศจึงเป็นศาสตร์หนึ่งที่เป็นประโยชน์ และได้รับการยอมรับในปัจจุบัน ดังที่ ศรีวิไล พลมณี (2545, หน้า 15) กล่าวถึงการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ สรุปได้ว่า จากการสำรวจของกระทรวงการต่างประเทศ มีสถาบันอุดมศึกษาทั่วโลกเปิดสอนหลักสูตรภาษาไทยหรือหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย เช่น หลักสูตรเอเชียศึกษาหรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา รวมประมาณ 114 สถาบัน ในทวีปเอเชีย ยุโรป อเมริกาและออสเตรเลีย เชื่อว่าสถาบันที่เปิดสอนจะเพิ่มสูงขึ้นอีก ทั้งนี้ยังไม่รวมศูนย์สอนภาษาและโรงเรียนสอนภาษาที่จัดสอนในเชิงธุรกิจอีกด้วย

มหาวิทยาลัยในประเทศไทยตื่นตัวที่จะสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศอย่างกว้างขวางเช่นกัน ดังที่ ปรียา หิรัญประดิษฐ์ (2545, หน้า 2) ได้เขียนไว้ในรายงานผลการวิจัย เรื่อง สถานภาพการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างประเทศในประเทศไทยว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 สถาบันภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดลได้เปิดสอนภาษาไทยให้ชาวต่างประเทศ ต่อมาในปี พ.ศ.2533 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยศูนย์ไทยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ เปิดสอนรายวิชาการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองให้กับนักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาการสอนภาษาไทย และปัจจุบันมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชน ได้เปิดสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก มีทั้งที่เปิดสอนในหลักสูตรเร่งรัด หลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรประกาศนียบัตร และหลักสูตรปริญญาตรี เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และสถาบันอื่นๆ อีกหลายสถาบัน เพราะความสนใจในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่มีทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ทบวงมหาวิทยาลัย(ในขณะนั้น) ซึ่งประสงค์จะเผยแพร่การสอนภาษาไทยให้กว้างขวางออกไป ได้จัดประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างประเทศขึ้นถึง 2 ครั้ง ครั้งแรกจัดประชุมเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยในบริบทไทยศึกษาในปี พ.ศ. 2544 และทำให้เกิดหนังสือแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นในบริบทไทยศึกษาสำหรับชาวต่างชาติ และคู่มือการสอนภาษาไทยเบื้องต้นในบริบทไทยศึกษาสำหรับชาวต่างชาติขึ้น และครั้งที่ 2 ได้จัดการสัมมนาระดับภูมิภาคว่าด้วยการเรียนการสอนภาษาไทยในบริบทไทยศึกษาในเดือนกันยายนปีเดียวกัน การจัดประชุมสัมมนาทั้งสองนี้เป็นตัวบ่งชี้ว่า การเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศได้กลายเป็นวิชาการอีกแขนงหนึ่งที่มี

ความสำคัญต่อวงการการศึกษาของประเทศไทย และในขณะนี้มีมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้เปิดสอนหลักสูตรการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ซึ่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเป็นมหาวิทยาลัยแรกที่เปิดหลักสูตรนี้ เป็นหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ และหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ทั้งสองหลักสูตรนี้ เน้นผลิตบุคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญมารับการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ เพราะเล็งเห็นว่าการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

มหาวิทยาลัยพายัพเป็นมหาวิทยาลัยหนึ่งที่เปิดสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ในหลักสูตร Intensive Thai หลักสูตร Thai and Southeast Asian Studies Certificate Program และ Thai language for international students ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์สอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่มหาวิทยาลัยพายัพ มีความสนใจที่จะศึกษาถึงบริบทการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ระดับปริญญาตรีในประเทศไทย เพราะตระหนักว่า คุณภาพของบริบทการเรียนการสอนมีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอน จากการศึกษางานวิจัยพบว่าสภาพความพร้อมของผู้สอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง และเนื่องจากศาสตร์ทางการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ เป็นศาสตร์ใหม่สำหรับผู้สอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติ หากมีการวิจัยในเรื่องดังกล่าวนี้ จะเกิดประโยชน์ ต่อผู้เรียน ผู้สอน และสถาบันการศึกษา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงบริบทการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ซึ่งจะตอบคำถามที่สำคัญ ในเรื่องสภาพ ปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศของสถาบันอุดมศึกษา ระดับปริญญาตรีในประเทศไทยในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไรบ้าง ข้อมูลดังกล่าวมาจะช่วยให้ผู้จัดทำหลักสูตร ที่ทำหน้าที่เตรียมการเปิดสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ในระดับปริญญาตรี ได้มีแนวทางในการวางแผนหลักสูตรอย่างเหมาะสมต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. หลักสูตรวิชาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ระดับปริญญาตรีที่เปิดสอนในประเทศไทยมีลักษณะหลักสูตรอย่างไร
2. สภาพ (status) ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ระดับปริญญาตรี โดยภาพรวมเป็นอย่างไรบ้าง
3. ปัญหา (problems) ที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ระดับปริญญาตรี โดยภาพรวมมีอะไรบ้าง
4. แนวทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะที่แต่ละสถาบันใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ระดับปริญญาตรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรวิชาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ระดับปริญญาตรี ที่เปิดสอนในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาสภาพ (status) และ ปัญหา (problems) ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหที่แต่ละสถาบันใช้อยู่ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ หัวหน้าภาค, หัวหน้าสาขา หรือ ประธาน โปรแกรม กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

 1. อาจารย์ผู้สอน เลือกเฉพาะอาจารย์ที่สอนวิชาเอกภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศของสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี ในประเทศไทยเท่านั้น
 2. นักศึกษา เลือกเฉพาะนักศึกษาชั้นปีที่ 3, 4 ที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศของสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี ในประเทศไทยเท่านั้น
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา เน้นศึกษาที่ ตัวหลักสูตรภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดบุคลากรเข้าสอน การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสื่อและอุปกรณ์การสอน และ การวัดและประเมินผล

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการวิจัยเรื่องนี้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศในมหาวิทยาลัยพายัพ โดยตรง และยังเอื้อประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนที่เปิดสอน หรือเตรียมการจะเปิดสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศในระดับปริญญาตรี ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์หลักสูตร สภาพ และลักษณะของปัญหา จะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหอย่างเป็นระบบ
2. ผลที่ได้จากงานวิจัยชิ้นนี้ จะช่วยให้ผู้จัดทำหลักสูตร ที่เตรียมการเปิดสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ในระดับปริญญาตรี ได้มีแนวทางในการวางแผนหลักสูตรอย่างเหมาะสม

นิยามศัพท์เฉพาะ

บริบทการเรียนการสอน (Instructional Context) หมายถึง สภาวะแวดล้อม ต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย สภาพ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดทำหลักสูตร การจัดบุคลากรเข้าสอน การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสื่อและอุปกรณ์ และการวัดผลและประเมินผล รวมทั้งข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับสภาพดังกล่าว ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษา ในหลักสูตรภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ (Thai as a Foreign Language) หมายถึง การเรียนการสอนภาษาไทยของผู้เรียนชาวต่างประเทศที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้อาจเพื่อจุดมุ่งหมายในการแสวงหาความรู้ เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อเหตุผลทางการเมือง ทางธุรกิจการค้า หรือเพื่อประกอบอาชีพ เช่น คนจีนเรียนภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ เป็นต้น โดยเรียนเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา